

NEOLIBERALISMEN SOM DISKURS

Simon Springer

The Discourse of Neoliberalism. Anatomy of a Powerful Idea

Rowman & Littlefield, 2016

176 sider, £24,95

Hverken i en dansk eller en international kontekst savner man eksempler på, hvordan borgerlig klassepolitik bliver båret igennem af en opfindsom italesættelse. Nedskæringer i almindelighed kaldes 'reformer', nedskæringer af sociale ydelser i særdeleshed sælges under overskriften 'at øge arbejdsudbuddet', og hele demonteringen af velfærdsstaten fremstilles som en økonomisk nødvendighed, der er hinsides diskussion. På den baggrund er der ikke noget at sige til, at Simon Springer har fået den idé at undersøge neoliberalismen under netop dette perspektiv, som diskurs. Det er et projekt, han udfolder i sin lille bog *The Discourse of Neoliberalism* fra august i år.

Springer trækker både på Karl Marx og Michel Foucault, idet han sætter sig for at undersøge neoliberalismen under tre forskellige perspektiver, der hverken kan adskilles fra eller reduceres til hinanden. Neoliberalismen er for det første et ideologisk hegemonisk projekt for en international samfundselite – et perspektiv, som David Harvey ikke mindst har gjort sig til talsmand for. Set fra denne synsvinkel er der tale om et klasseprojekt, der ikke handler om at skabe ny velstand i samfundet, men om at omfordele den eksisterende velstand til fordel for de bedst stillede. Det kan neoliberalismen imidlertid udelukkende, fordi den også er et bureaukratisk projekt, en omformning af staten. Endemålet her er ikke en minimalstat, men derimod en konkurrencestat, der liberaliserer og deregulerer, og hvis midler overflyttes fra de traditionelle velfærdsområder til at sikre ro og orden. Endelig er neoliberalismen også en markedscentreret politik, der sikres gennem en indforståethed i samfundets teknokratiske videnselite.

Springer redegør også for, hvordan denne neoliberalistiske common sense historisk har kunnet vinde indpas og blive dominerende. Som han pointerer, var de neoliberale ideer yderst marginaliserede indtil 1970'ernes krise bragte keynesianismen i miskredit og dermed åbnede en mulighed for liberalismens comeback. Det er

imidlertid samtidig et comeback, der var blevet muliggjort af neoliberale kræfters ihærdige arbejde med at skabe tænketanke, tidsskrifter og i det hele taget danne internationale netværk – en udvikling, Springer sporer tilbage til 1938.

Samtidig diskuterer forfatteren også det synspunkt, at neoliberalismen skulle være en illusion, og han argumenterer overbevisende for, at denne opfattelse skyldes en forkert forståelse af begrebet. Neoliberalismen er ikke en monolit, men skal snarere forstås som et verbum, eller som en række overlappende processer, der uundgåeligt bliver præget af den modstand og af de særlige omstændigheder, der kendetegner de forskellige kontekster, i hvilke de udspiller sig.

Af samme grund bliver de alternativer, Springer anviser for et opgør med neoliberalismen, også lokale. Han tilslutter sig en anarkistisk tilgang, hvor lokale fællesskaber gennem forskellige initiativer bryder med markedslogikken og dermed undergraver denne, for i stedet at åbne et rum for en ny social virkelighed hinsides den neoliberale logik. Tankegangen er interessant, men det lykkes ikke helt at sandsynliggøre, at sådanne alternativer vil kunne besidde den nødvendige slagkraft i mødet med et neoliberalt statsligt bureaukrati.

Der er således mange gode ansatser i bogen, men det kan desværre ikke helt opveje indtrykket af et temmelig ujævnt værk. De enkelte kapitler er dårligt integrerede i bogen som helhed, hvilket giver sig udtryk i både en del gentagelser (nogle steder endda med næsten identiske formuleringer) og en manglende progression. Eksempelvis er det naturligvis relevant at diskutere gyldigheden af begrebet neoliberalisme, men at vende tilbage til denne diskussion flere kapitler i træk synes ufrugtbart. Kombineret med en lidt løs struktur i fremstillingen giver det læseren indtryk af, at bogen ikke rigtig kommer nogen vegne.

Ligeledes kan man have al mulig sympati for forfatterens åbenlyse modvilje mod neoliberalismen, men ofte kammer den desværre over i en svulstig og passioneret retorik, der ikke er videre oplysende. Pladsen kunne med fordel have været anvendt mere konstruktivt, eksempelvis ved klarere at eksplicite, præcis hvori forfatteren ser det frugtbare i at sammentænke en marxistisk og en poststrukturalistisk kritik. Anvendelsen af de to perspektiver virker mest af alt som et postulat, for når man ser bort fra ovennævnte reference til neoliberalismen som klasseprojekt – som jo er Harveys pointe, ikke forfatterens – optræder der ingen marxistiske analyser i bogen. Foucault bruges en anelse mere, men ikke systematisk. Man undrer sig på denne baggrund over, hvorfor netop disse to forfattere er valgt som teoretisk til-

gang i stedet for nok så relevante diskursteoretikere som Ernesto Laclau og Chantal Mouffe – især da forfatteren hævder, at både Marx' og Foucaults perspektiver rummer afgørende mangler, men ikke helt forklarer, hvordan kombinationen af deres tilgange kan føre til andet end elendighedens fordobling.

Den uden sammenligning største mangel ved Springers bog er imidlertid, at den ikke gør det, den annoncerer. Vi præsenteres faktisk ikke for en analyse af neoliberalismen som diskurs. Som sagt redegør bogen for neoliberalismens fremkomst og udvikling, for begrebets berettigelse og forskellige facetter osv., men man savner en systematisk redegørelse for, i hvilken forstand neoliberalismen fungerer som diskurs. Ganske vist diskuteres det, hvilken rolle orientalismen spiller i den neoliberale forestilling om 'fremmede kulturer' som voldelige, og om neoliberalismen som et civiliserende Oplysningsprojekt. Men det er ikke helt nok til at udtømme spørgsmålet. Og det er ærgerligt, for det havde som indledningsvis antydnet været yderst relevant at undersøge hvilke greb neoliberalismen som diskurs benytter sig af, hvilke ækvivalens- og differenslogikker, den rummer, hvilke institutioner, dens diskurs er indlejret i osv. Flere af disse temaer antydes af Springer, men som læser bliver man ikke klogere på dem, end man som togpassager får et kendskab til de landskaber, man kører igennem.

Bogen er for øvrigt baseret på grundig research og kan udmærket tjene som indføring i emnet neoliberalisme, idet de mange referencer kan fungere som en guide til videre fordybelse i emnet. Og hvor dens passionerede retorik kan synes at bryde med akademiske konventioner, vil politiske aktivister givetvis finde den forfriskende og inspirerende. Alligevel må man ønske, at forfatteren bliver ved emnet for i et senere værk mere detaljeret at indfri det løfte, bogens titel rummer: en analyse af neoliberalismens diskurs.

Andreas Beck Holm